

er, at Silkeborg var navnet på det blokhus, hvor kanonen stod. 1500-tallets relativt sætninger kan undertiden være lidt knudrede.

Mere magelige naturer ville have tabt pusten mod slutningen af 1500-tallet, men Mortensen følger med usvækket energi århundredet helt til dørs. En interessant these, som han har broderet sammen med Niels Probst, går ud på, at det var Syvårskrigen »skytsintensive kampform«, der inspirerede engelsk søtaktik senere i 1500-tallet (s. 347, 450). En dansk aktie i sejren over Den spanske Armada lyder da umiddelbart tiltalende, men strider unægteligt imod de obligate, nationale mindreværdskomplekser.

Tøjhusmuseet bryster sig meget forstæligt af det færdige værk, som det fremgår af direktørens henrykte forord, men kunne man ikke have rakt forfatteren en hjælpende hånd under trykningen? Noterne er sat helt forkert, som om en ond fe har været på spil. De hjemmestrikkede rebus'er og forkortelser burde være opløst, og når C.F. Allen for snart 150 år siden kunne finde ud af at angive hvilke sider, noterne gjaldt – ret vitalt for læseren, når de ikke er fortløbende – skulle man tro, at det også kunne lade sig gøre i dag. Der skal ikke henvises til breve på Rigsarkivet, når de foreligger trykt i en kildeudgave. Registeret præges af et misforstået kinesisk æskesystem, der gør det ret uanvendeligt. Som simpelt navneregister fungerer det i hvert fald ikke. Et par stikprøver faldt alle katastrofale ud. Her kunne den nye teknik med fordel have været anvendt. Og hvorfor støde vore norske brødre ved at udstyre deres nationale diplomatarium med et højt unorvegisk w? Til gengæld er alle illustrationerne flotte og velvalgte, også Mortensens egne, fine fotografier.

Disse knubbede ord gælder udenværkerne. Hovedsagen er, at selve værket må betegnes en urokkelig landvinding for senmiddelalderens og renæssancens Danmarkshistorie. Blot håber man, at Mortensen efterhånden vil overvinde sin uvilje mod de »historiske episoder«, der kan give museumsgenstandene substans og minde om, at historie er et humanistisk fag.

Mikael Venge

VIVIAN ETTING: Fra fællesskab til blodbad. Kalmarunionen 1397-1520. Gyldendal 1998. 231 s.

Bidragene til dansk middelalderhistorie falder tæt i denne tid; navnlig sådanne, der tilstræber at præsentere middelalderen for en bredere kreds. I denne kategori falder også Vivian Etings fremstilling af Kalmarunionens historie. Bogen vil sikkert gøre god fyldest i denne funktion: den er smukt produceret, har mange fine billeder og gør meget ud af historiens farverige sider.

For faghistorikeren er bogen derimod en skuffelse. Som det allerede er påpeget af andre anmeldere, er vægtningen af stoffet ulige.¹ Socialhistorien behandles så at sige ikke, og den politiske historie nedtones stærkt og fortælles uoplagt. Christian 1.s store udenlandsrejse i 1474-75 gennemgås ganske vist udførligt, men får derved også en plads, der er ude af proportion med resten af den politiske historie. Til gengæld giver det anledning til at bringe mange flotte billeder fra kongens rejserute. Kulturhistorien har tydeligvis Vivian Etings interesse. Den skildres veloplagt og med inddragelse af meget materiale, som synes upå-

¹ Se Lars Bisgaards anmeldelse i Fortid og Nutid 1999, s. 67; og Anders Bøghs i Historie 1999, s. 158-160.

aget af danske historikere. En konsekvent kulturhistorisk tilgang til Kalmarunionens historie ville have været noget nyt og kunne have givet spændende resultater, også for den politiske histories vedkommende. Der er tilløb til det flere gange, men resultaterne udnyttes ikke efter fortjeneste. Christian 1.s udenlandsrejse er allerede nævnt; det havde været oplagt at sammenligne Erik af Pommerns store udenlandsrejse i 1423-25 med Christian 1.s. Til begge kongers rejser er der overleveret et ganske godt kildemateriale, og det er i virkeligheden vores eneste mulighed for at skildre forholdene ved deres hof, selvom det altså i disse tilfælde er hoffer på rejse. Forholdene ved Christian 2.s hof lader sig vel også til en vis grad oplyse, og kunne sammen med de to andre kongers sige meget om hofkulturen under Kalmarunionen. Kapitlet om unionskronerne i Vadstena – der munder ud i en overbevisende rekonstruktion af Filippas ellers tabte krone – er elementært spændende, men kunne have været set i lyset af resultaterne af den omfattende internationale forskning i herskersymboler. Noget tyder på, at Erik af Pommerns giftermål med den engelske Filippa betød en vis engelsk påvirkning. Fra England kan Erik i hvert fald have hentet inspiration til både de såkaldte våbenbreve, hvorved modtagerne ophøjedes i adelsstanden og til den af ham indstiftede ridderorden. Sammenholdt med forholdene under Christian 1. (der som bekendt også indstiftede en ridderorden) kunne det have oplyst os om kontinuitet og brud i unionskongedømmets ydre manifestation, selvom kildematerialet ikke rækker til undersøgelser af den art, der er foretaget for den ældre enevældes vedkommende.² En kulturhistorisk fremstilling af den brede befolkning leder man forgæves efter, så også denne mulighed lader Vivian Etting uudnyttet. Medmindre fremstillingens indhold er bestemt af forlaget, synes det nærmest som om forfatteren har tvivlet på bærekraften af en kulturhistorisk tilgangsvinkel, selvom det er den, der interesserer hende mest. Som resultatet foreligger, får læseren en bog med enkelte gode kulturhistoriske afsnit iblandet politisk historie, der lader en del tilbage at ønske.

Anders Leegaard Knudsen

NYERE OG NYESTE TID

R. PO-CHIA HSIA: *The World of Catholic Revival, 1540-1770*. Cambr. UP 1998. – xi + 240 s., ill.; £ 12.95 (pb.).

ROBERT BIRELEY: *The Refashioning of Catholicism, 1450-1700*. London, Macmillan 1999. – vii + 231 s.; £ 12.99 (pb.).

En samlet revision af modreformationen og den katolske reform – *la controriforma* og *la riforma cattolica* – har længe været undervejs, forberedt af en næsten endeløs række specialstudier fra begge sider af konfessionstæppet. En stor del har haft karakter af lokale eller regionale studier, f.eks. det franske samleværk om Frankrigs 175 bispedømmer, deriblandt Jean Delumeaus bind om Rennes stift, som hører til de bedre. At netop Delumeau fremdrages skyldes hans bog om katolicismen mellem Luther og Voltaire (Paris 1971; eng. oversættelse

² Se f.eks. Sebastian Olden-Jørgensen: *Statsceremoniel, hofkultur og politisk magt i overgangen fra adelsvælde til enevælde - 1536 til 1746*. Fortid og Nutid 1996, s. 3-20.